

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Pluimveehouderij Jansen, gemeente Borger-Odoorn

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

29 september 2009 / rapportnummer 2306-31

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

Pluimveehouder Jansen is voornemens twee vleeskuikenbedrijven gelegen binnen de bebouwde kom van Nieuw Buinen (gemeente Borger-Odoorn, aan het Zuiderdiep 14a en het Zuiderdiep 102) te beëindigen en een nieuw vleeskuikenbedrijf op te richten aan de Tweederdeweg Zuid (eveneens gemeente Borger-Odoorn). Er staat nu geen vleeskuikenbedrijf op deze locatie. In de nieuwe situatie zullen:

- de huidige locaties van de betreffende twee stallen (samen 60.000 vleeskuikens) worden verlaten;
- zes nieuwe stallen worden gerealiseerd voor in totaal 300.000 vleeskuikens.

Ten behoeve van de besluitvorming over de vergunning in het kader van de Wet milieubeheer (Wm-vergunning) wordt de procedure voor de milieueffectrapportage (besluit-m.e.r.) doorlopen.¹ Het College van Burgemeester en wethouders van de gemeente Borger-Odoorn is hiervoor het bevoegd gezag.

Achtergrond

Vier agrarische ondernemers, waaronder pluimveehouder Jansen, hebben het voornemen om hun bedrijven (twee vleeskuikenbedrijven, een akkerbouwbedrijf en twee melkveehouderijen) te verplaatsen naar nieuwe locaties, gelegen aan de Tweederdeweg Zuid te Nieuw Buinen. Tevens hebben zij het voornemen om op termijn gezamenlijk een biovergistingsinstallatie (of energiebouwblok) te realiseren op, dan wel direct naast, het nieuw op te richten vleeskuikenbedrijf.

Voor het vleeskuikenbedrijf en het energiebouwblok zullen Wm-vergunningen worden aangevraagd. Het vleeskuikenbedrijf is besluit-m.e.r.-plichtig, het energiebouwblok m.e.r.-beoordelingsplichtig.

Om het geheel planologisch mogelijk te maken dient het bestemmingsplan te worden gewijzigd. Het bestemmingsplan zal het kader vormen voor de genoemde toekomstige besluit-m.e.r.-(beoordelings)plichtige besluiten. Bovendien is mogelijk een passende beoordeling nodig op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Het bestemmingsplan is daarmee plan-m.e.r.-plichtig.

Splitsing procedures

Aanvankelijk wilden ondernemers en gemeente één gecombineerde plan-/besluit-m.e.r.-procedure doorlopen en één milieueffectrapport (verder genoemd MER) opstellen ten behoeve van de besluitvorming over het bestemmingsplan, de Wm-vergunning voor het vleeskuikenbedrijf en de Wm-vergunning voor het energiebouwblok. De milieu-informatie die nodig is voor besluiten over Wm-vergunningen is echter gedetailleerder dan de milieu-informatie die nodig is voor een besluit over het (plan-m.e.r.-plichtige) bestemmingsplan. Tijdens het locatiebezoek van de Commissie bleek bovendien dat er nog niet voldoende bekend is over het voorgenomen energiebouwblok om het detailniveau voor een besluit-MER te bereiken. Daarom is de procedure gesplitst:

- Ten behoeve van de wijziging van het bestemmingsplan wordt de plan-m.e.r.-procedure doorlopen. De gemeenteraad van Borger-Odoorn is in de

---

¹ Voor technische informatie over de m.e.r.-procedure, de rol van de Commissie, samenstelling van de werkgroep, de wijze van toetsing en een overzicht van de door de initiatiefnemer aangeleverde stukken wordt verwezen naar bijlage 1.

ze procedure het bevoegd gezag. De Commissie brengt een advies voor reikwijdte en detailniveau uit voor het op te stellen plan-MER;

- Daarnaast wordt de besluit-m.e.r.-procedure alleen voortgezet ten behoeve van de Wm-vergunning voor het vleeskuikenbedrijf. Pluimveehouder Jansen is in deze procedure de initiatiefnemer, de gemeenteraad van Borger-Odoorn het bevoegd gezag ². Het voorliggende advies voor richtlijnen heeft betrekking op het op te stellen besluit-MER;
- Ten behoeve van de Wm-vergunning voor het energiebouwblok wordt vooralsnog geen besluit-m.e.r.-procedure doorlopen. Het bevoegd gezag (afhankelijk van de precieze invulling van dit voornemen de gemeenteraad van Borger-Odoorn of Provinciale Staten van Drenthe) zal te zijner tijd in het kader van de m.e.r.-beoordelingsplicht moeten beslissen of zij een besluit-m.e.r.-procedure nodig acht;
- Voor het akkerbouwbedrijf en de melkveehouderijen zijn geen besluit-m.e.r.-procedures nodig.

In dit richtlijnenadvies geeft de Commissie aan welke informatie het besluit-MER voor de pluimveehouderij moet bevatten. Voor veel van deze informatie kan gebruik gemaakt worden van het plan-MER voor het bestemmingsplan.

Hoofdpunten voor het MER

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER voldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als in ieder geval de volgende informatie is opgenomen:

- de toekomstige emissie en depositie van verzurende en vermistende stoffen door het bedrijf in relatie tot de gevolgen daarvan op kwetsbare natuur, zoals de Natura 2000-gebieden en de provinciale ecologische hoofdstructuur;
- de extra geur die in het gebied wordt geëmitteerd en de invloed van het bedrijf op de toekomstige geurhinder;
- de fijn stofemissie en de bijdrage ervan aan de fijn stofconcentraties in de directe omgeving van het initiatief.

Om deze hoofdpunten goed te kunnen beoordelen is van belang dat het MER bevat:

- een zelfstandig leesbare samenvatting, die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor bestuurlijke besluitvorming;
- voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van een duidelijke schaal en legenda. Op het kaartmateriaal moeten in ieder geval kwetsbare natuurgebieden en gevoelige objecten voor geur en fijn stof aangegeven zijn. Geef ook helder de afstanden van de gebieden en objecten tot het bedrijf aan;
- een heldere vergelijking van de gepresenteerde alternatieven volgens dezelfde methodiek en detailniveau.

---

² Voor gegevens over de m.e.r.-procedure, de rol van de Commissie en de werkgroepsamenstelling, zie bijlage 1. In bijlage 2 is een overzicht van de zienswijzen en adviezen opgenomen.

2. ACHTERGRONDEN

2.1 Probleemstelling en doel

De aanleiding en motivering voor het voornemen staan beschreven in paragraaf 2.2.4 van de startnotitie. Dit kan overgenomen worden in het MER. Onderbouw in het MER het voornemen en in het bijzonder het gewenste aantal dieren op de locatie.

2.2 Wettelijk kader en beleidskader

De startnotitie geeft al enige informatie over het wettelijk kader en het beleidskader. In de beschrijving van beleid en regelgeving ontbreken de volgende zaken. De Commissie adviseert die expliciet in het MER te behandelen:

- de IPPC-beleidlijn
- de Watertoets
- het Vleeskuikenbesluit

In het MER moeten de consequenties en randvoorwaarden die voortkomen uit dit wettelijk kader en het beleidskader voor het voornemen worden uitgewerkt.

Hierbij dient in het bijzonder - ook gelet op het feit dat wet- en regelgeving sterk in beweging zijn - uitdrukkelijk rekening te worden gehouden met:

- de Wet ammoniak en veehouderij (Wav), wijzigingen hierin, de algemene maatregel van bestuur met betrekking tot ammoniakemissie huisvesting veehouderij³ ('Besluit huisvesting') en de voorziene veranderingen in de bij de Wav behorende regeling. Indien gebruik gemaakt wordt van interne saldering dient ook ingegaan te worden op het wettelijk kader hiervoor (Besluit huisvesting);
- de actuele ontwikkelingen rond de beoordeling van ammoniakdepositie op Natura 2000-gebieden⁴;
- de 'IPPC-omgevingstoets'⁵. Ga ook in op de BREF⁶ voor intensieve veehouderijen en de overige documenten uit de Regeling aanwijzing BBT⁷-documenten;
- Toets aan de luchtkwaliteitseisen zoals opgenomen in de Wet milieubeheer.

2.3 Te nemen besluiten

Het MER wordt opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over de Wm-vergunning. De Commissie adviseert in het MER op te nemen welke besluiten nog meer nodig zijn voor de realisatie van het voornemen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet, een ver-

---

³ Het besluit is op 28 december 2005 gepubliceerd in het Staatsblad 2005, nr. 675. Op 1 april 2008 is het Besluit huisvesting inclusief wijziging in werking getreden.

⁴ De Commissie wijst op de handreiking van het Ministerie van LNV "beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden", waarin handvatten worden geboden voor de beoordeling of bestaand gebruik, nieuwvestiging of uitbreiding in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden kan worden toegestaan of niet.

⁵ Dit volgt uit de van toepassing zijnde IPPC-richtlijn. IPPC is de afkorting van Integrated Prevention Pollution and Control. Het van toepassing zijn van deze richtlijn betekent dat emissies naar bodem, water en lucht moeten worden voorkomen en, wanneer dit niet mogelijk is, zoveel mogelijk worden beperkt.

⁶ Deze BREF (Best available technology reference document) is een hulpmiddel om de best beschikbare techniek te bepalen.

⁷ Best beschikbare technieken

gunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 en een bouwvergunning.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Inleiding

In de startnotitie wordt een beschrijving gegeven van het voornemen. Het voorkeursalternatief en de andere alternatieven moeten in het MER worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu.

Geef een situatieschets van het plangebied en een breder studiegebied, waarin bebouwing en (ecologisch) gevoelige gebieden opgenomen zijn.

3.2 Voornemen

Ga bij de beschrijving van het voornemen systematisch in op:

- de uitvoering van de inrichting inclusief beschikbare oppervlaktes en leefoppervlaktenormen⁸, rekening houdend met de vigerende welzijnswetgeving;
- de plaatsing en hoogte van de emissiepunten en, ingeval van de toepassing van luchtwassers, ook de dimensionering van het luchtwassersysteem, in relatie tot de voorgenomen omvang van het bedrijf. Geef de milieuvoor- en -nadelen van het toe te passen systeem;
- de stallen, inrichting en installaties door middel van een duidelijke tekening, voorzien van relevante maatvoeringen, details en legenda. In de plattegronden van de stallen moeten de geïmplementeerde codes uit de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) aangegeven worden, alsmede het BWL-⁹ of Groen Label-nummer. Geef daarbij aan uit welke regeling het RAV-nummer komt;
- de uittreedsnelheden van de ventilatielucht waarmee wordt gerekend in de verspreidingsmodellen voor de emissiepunten van de stallen. Geef tevens wat de uittreedsnelheden zijn bij maximale ventilatie;
- hoe de dieren worden gevoerd en of er naast mengvoer ook andere voedercomponenten worden aangevoerd, en zo ja welke en of dit nog een specifieke bewerkingsstap (bv pletten of malen) op het bedrijf met zich meebrengt;
- of het principe 'all in / all out'¹⁰ op bedrijfsniveau zal worden toegepast.

Geef aan in hoeverre men bij de ruimtelijke inrichting rekening houdt met een mogelijk toekomstig energiebouwblok direct naast de pluimveehouderij.

Geef aan of het voornemen gefaseerd wordt gerealiseerd. Dit in relatie tot de te verlaten locaties. Geef aan wat er met de oude stallen zal gebeuren.

3.3 Referentiesituatie

Geef een beschrijving van de referentiesituatie op de projectlocatie. Dit is het huidige gebruik op de locatie, zijnde bouwland. Er staat nu nog geen veehouderijbedrijf op deze locatie, waardoor vrijwel iedere ingreep een verslechtering

---

⁸ Hierbij dient rekening te worden gehouden met het Vleeskuikenbesluit.

⁹ Meer informatie over de BWL-nummers staat in de toelichting van RAV van 25 september 2006, nr. BWL/2006310778 (stcrt. 24 oktober 2006).

¹⁰ Een strategie voor het voorkomen van ziektes.

van de plaatselijke milieusituatie zal betekenen. Daarom is het van groot belang om in de beschrijving van de voorgenomen activiteit expliciet te maken wat de initiatiefnemer aan maatregelen treft om de milieueffecten te minimaliseren.

3.4 Alternatieven

In de startnotitie worden variaties in (stal)technieken en ruimtelijke inrichting genoemd als mogelijke alternatieven. Werk deze alternatieven in het MER verder uit.

Per alternatief dient aangegeven te worden welke overwegingen aan de keuzen grondslag liggen, zoals milieuoverwegingen, landschappelijke overwegingen en overwegingen omtrent bedrijfsvoering en technische realiseerbaarheid.

Geef aan of de alternatieven kunnen voldoen aan de eisen van vigerende wet- en regelgeving, zoals de IPPC-richtlijn. De belangrijkste eis uit de IPPC-richtlijn en de Wet milieubeheer is dat de best beschikbare technieken (BBT)¹¹ worden toegepast. Houd bij het bepalen van de BBT rekening met de informatiedocumenten over BBT, zoals opgenomen in de bijlage van de Regeling aanwijzing BBT-documenten (BREF). Het kan vereist zijn om verder te gaan dan BBT, wanneer bijvoorbeeld uit de omgevingstoets blijkt dat lokale kenmerken dit vereisen, of wanneer er een minimalisatieplicht bestaat. Beoordeel in het MER of dit aan de orde is. Werk, indien dat het geval is, in het MER uit hoe voldaan kan worden aan deze extra vereisten.

Hoewel geen verplicht onderdeel voor het MER, adviseert de Commissie inzicht te geven in de investerings- en exploitatiekosten van de verschillende alternatieven. Dit geeft meer inzicht in de haalbaarheid van de alternatieven.

Geadviseerd wordt om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieuinformatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt.

3.5 Meest milieuvriendelijk alternatief (mma)

Werk in het MER het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) uit. Het mma moet:

- uitgaan van de technisch gezien maximaal haalbare mogelijkheden en technieken ter bescherming en/of verbetering van het milieu;
- realistisch zijn en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

Bij de ontwikkeling van het mma adviseert de Commissie om primair aandacht te besteden aan maximale reductie van de uitstoot van verzurende en vermestende stoffen, fijn stof en geur, door (een combinatie van) de volgende maatregelen af te wegen:

- toepassing van een luchtwasser;
- een emissiearm huisvestingssysteem, in combinatie met een luchtwasser;
- plaats en uitstootrichting van de emissiepunten;

---

¹¹ Op basis van de Engelse term wordt ook wel gesproken van het BAT-vereiste ('best available techniques'). Dit begrip is opgenomen in Wm artikel 8.11 lid 3. Bij de bepaling van BBT voor inrichtingen, bij het verlenen van vergunningen, dient het bevoegd gezag gebruik te maken van het afwegingskader uit het Inrichtingen en vergunningenbesluit (Ivb), artikel 5a.1 (Stb. 2005, 527).

- directe afvoer van de mest;
- warmteterugwinning.

Betrek in de uitwerking van het mma ook de landschappelijke inpassing en het aspect dierenwelzijn.

Omschrijf en onderbouw duidelijk zowel het mma, als de afwegingen die hebben geleid tot het mma. De keuze van het mma dient plaats te vinden aan de hand van de meest maatgevende milieuaspecten.

4. MILIEUASPECTEN

4.1 Algemeen

Doel van de vergelijking van alternatieven op milieuaspecten is inzicht te geven in de essentiële punten waarop, dan wel de mate waarin, de positieve en negatieve effecten van de diverse alternatieven verschillen. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. Uit deze vergelijking kunnen eventueel nog extra te nemen maatregelen worden afgeleid.

Bij de beschrijving van milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bepaal de ernst van de gevolgen voor het milieu in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigerende en compenserende maatregelen¹²;
- per milieugevolg moet worden beschreven of dit onomkeerbaar is;
- expliciet moet aandacht worden besteed aan cumulatie van effecten op met name kwetsbare natuur¹³;
- gevolgen kunnen zowel negatief als positief van aard zijn.

Geef van de verschillende alternatieven kwantitatief het effect aan op emissie van verzurende en vermestende stoffen, geur, geluid en fijn stof.

Vergelijk de milieueffecten van de alternatieven met de huidige milieubelasting op de projectlocatie.

4.2 Natuur, vermessing en verzuring

Algemeen

Het MER moet duidelijk maken welke gevolgen de voorgenomen activiteit kan hebben op de natuur. Geef aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied en wat de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied is. Ga daarna in op de ingreep-effect relatie tussen de voorgenomen activiteit en de in het plangebied aanwezige natuurwaarden. Geef daarvoor aan voor welke van deze dieren en planten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen is en wat deze gevolgen voor de populaties betekenen. Beschrijf mitigerende maatregelen die de gevolgen kunnen beperken of voorkomen.

---

¹² Bij mitigeren kan gedacht worden aan het verminderen van landschappelijke effecten door het landschappelijk inpassen van een bedrijf, of het verminderen van geluidsemisatie door inpandig laden en lossen. Een voorbeeld van compensatie is het aanvullen van verloren natuur met nieuw aan te leggen natuur.

¹³ Het gaat hierbij vooral om de achtergronddepositie van verzurende en vermestende stoffen.

Gebiedsbescherming

Mogelijk belangrijke nadelige effecten op natuur worden in het geval van de intensieve veehouderij vooral veroorzaakt door de verzurende en vermestende depositie. Met name de Natuurbeschermingswet 1998, die de bescherming van Natura 2000-gebieden regelt, vormt een hard kader op dit gebied.

Verzuring en vermessing

In het MER moet duidelijk aangegeven worden waar voor verzuring gevoelige gebieden¹⁴ liggen en wat de afstand tot het bedrijf/de activiteit is. Geef aan of sprake kan zijn van nadelige gevolgen van het voornemen op deze gebieden. Geef aan of er sprake kan zijn van significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Beschrijf daartoe in het MER:

- de instandhoudingdoelstellingen, de staat van instandhouding en de kritische depositiewaarden voor de habitats in de Natura 2000-gebieden. Ga ook in op de beoogde natuurdoelen en kritische depositiewaarden van de voor vermessing en verzuring gevoelige natuurgebieden in de Ecologische Hoofdstructuur;¹⁵
- de achtergrondconcentraties van de belangrijkste verzurende en vermestende stoffen (NH₃, NO_x, SO₂) in de natuurgebieden. Gebruik voor de bepaling van de achtergronddepositie recente gegevens. Deze gegevens zijn op te vragen bij het RIVM en – indien beschikbaar – bij de provincie Drenthe;
- de huidige emissies en/of toekomstige emissies van bovengenoemde stoffen door het bedrijf bij de verschillende alternatieven;
- welke emissie¹⁶- en depositiebeperkende maatregelen genomen kunnen worden;
- de door het bedrijf veroorzaakte (toename van de) depositie op de natuurgebieden bij uitvoering van de alternatieven. Geef daarbij aan welk rekenmodel is gebruikt en wat de (on)nauwkeurigheid is van de berekeningen;
- de gevolgen van de vermestende en verzurende deposities op de natuur. Geef daarbij aan of er een (verdere) overschrijding is van de kritische depositiewaarden. Geef aan of, in cumulatie met andere activiteiten, aantasting van natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied kan optreden.

Voor de vergelijkbaarheid van achtergronddepositie, kritische depositie en bijdrage van het voornemen, adviseert de Commissie waar mogelijk gebruik te maken van de eenheid N_{totaal}. Beschrijf, naast de deposities van verzurende en vermestende stoffen, andere mogelijke invloeden van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden¹⁷ en de ecologische

---

¹⁴ Hieronder verstaan we de kwetsbare gebieden uit de Wav, als ook de voor verzuring gevoelige gebieden die niet onder de Wav vallen. Het gaat hier niet om elk groenelement, maar om gebieden met een belangrijke natuurwaarde.

¹⁵ De kritische depositiewaarden zijn opgenomen in D. Bal, H.M. Beije, H.F. van Dobben en A. van Hinsberg (2007): Overzicht van kritische stikstofdeposities voor natuurdoeltypen. Directie Kennis, Ministerie van LNV. De kritische depositiewaarden voor Natura 2000 habitattypen zijn opgenomen in H.F. van Dobben en A. van Hinsberg, (2008). Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

¹⁶ Zoals emissiearme huisvesting, toepassing van luchtwassers, emissiearme mestopslag.

¹⁷ Op 24 november 2008 heeft het ministerie van LNV de Handreiking 'beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden' gepubliceerd. Hierin staan handvatten voor de beoordeling van vergunningaanvragen en de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten in het kader van het opstellen van Beheerplannen. Geef in het MER aan of en zo ja, hoe deze handreiking gebruikt is voor de beoordeling van de gevolgen.

hoofdstructuur (EHS).¹⁸ Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Uit de wetgeving volgt dat een project alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets¹⁹ met succes wordt doorlopen.²⁰

Soortenbescherming²¹

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt.²² Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten²³ en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats²⁴. Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen.

4.3 Geurhinder

Beschrijf in het MER:

- de geurbelasting op de gevoelige objecten in odour units. Doe dit volgens de in de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) aangegeven rekenmethode. Getoetst dient te worden op basis van artikel 3 Wgv. Indien de betreffende gemeente bij gemeentelijk verordening volgens artikel 6 Wgv andere waarden heeft vastgesteld, dan dienen deze waarden als toetsingskader;
- de momenten van maximale geurhinder die per etmaal kunnen optreden. Maak een inschatting van de maximale geurniveaus die zich kunnen voordoen.

Gezien de omvang van het initiatief en de omliggende woningen is het wenselijk om cumulatieve geurberekeningen uit te voeren. Dit past binnen de omgevingstoets op grond van de IPPC-richtlijn.

---

¹⁸ Let op: naast Natura 2000 en de EHS gebieden zijn er andere beschermde gebieden, zoals beschermde natuurmonumenten (art. 10 Natuurbeschermingswet 1998), beschermde leefomgevingen (art. 19 Flora- en faunawet) en gebieden die vanwege internationale verdragen daartoe zijn aangewezen (art. 27 Natuurbeschermingswet 1998). Elk gebied kent zijn eigen beschermingsregime.

¹⁹ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

²⁰ Art. 6, lid 3 en 4 Habitatrictlijn, geïmplementeerd in art. 19g en 19h Natuurbeschermingswet 1998.

²¹ Op de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving is uitgebreide informatie te vinden over de soortenbescherming, waaronder de systematiek van de Flora- en faunawet en de vereisten voor het verkrijgen van ontheffingen voor verboden handelingen.

²² Op grond van de Flora- en faunawet en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen bestaan er vier verschillende beschermingsregimes. Welk regime van toepassing is, is afhankelijk van de groep waartoe de soort behoort. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën: tabel 1 (algemene soorten), tabel 2 (overige soorten), tabel 3 (Bijlage IV Habitatrictlijn-/ bijlage 1 AMvB-soorten) en vogels.

²³ Bij de inventarisatie van de beschermde soorten kan onder andere gebruik worden gemaakt van gegevens van het Natuurloket: www.natuurloket.nl en protocollen van de Gegevensautoriteit Natuur: www.gegevensautoriteitnatuur.nl.

²⁴ De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 - 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

Betrek bij de vaststelling van de achtergrondbelasting van geurhinder²⁵ de reeds aanwezige, andere veehouderijbedrijven in de omgeving van het initiatief en die nieuwe veehouderij-initiatieven waarvan de omvang en de locatie (bij benadering) bekend is. De Commissie adviseert om bij de uitwerking van de cumulatieve geurhinder gebruik te maken van bijlagen 6 en 7 van de “Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij”.²⁶

4.4 Luchtkwaliteit

Beschrijf in het MER op kwantitatieve wijze:

- de achtergrondconcentratie fijn stof in de directe omgeving van het bedrijf²⁷;
- de bijdrage van de stofemissies door het initiatief inclusief verkeersbewegingen aan de fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5}) concentraties in de lucht in de omgeving van het bedrijf²⁸, inclusief benodigde mitigerende maatregelen²⁹. De luchtkwaliteit dient daarbij vastgesteld te worden op die locaties waar mensen blootgesteld worden (gevoelige objecten), wat de fijn stofconcentraties op die locaties zijn en waar die concentratie het hoogst is. Werk hierbij met concentratiecontouren, zodat inzichtelijk wordt wat de luchtkwaliteit is op plekken waar moet worden getoetst aan de grenswaarden. Breng daarnaast ook in beeld wat de concentraties onder de grenswaarden zijn, in verband met mogelijke gezondheidseffecten;
- de toetsing van de fijn stofconcentraties aan de Wet milieubeheer (PM₁₀) (luchtkwaliteitseisen)³⁰ en aan de luchtkwaliteitseisen zoals opgenomen in de EU-richtlijn voor PM_{2,5}.

Aannemelijk moet worden gemaakt dat het project realiseerbaar is binnen de luchtkwaliteitseisen van de Wet milieubeheer. Indien er twijfel is over de vraag of de grenswaarden worden overschreden, is een modelberekening nodig voor deze toetsing. Beschrijf op basis van de modellering voor zowel het voornemen als de alternatieven:

- de ligging en grootte (in ha) van eventuele overschrijdingsgebieden. Het studiegebied voor het luchtkwaliteitsonderzoek moet zodanig groot zijn, dat alle significante effecten³¹ van het voornemen (en de relevante maatregelen) worden weergegeven;

---

²⁵ De rekenmethodiek, V-stacks gebied, adviseert te werken met een bereik van 2 km. rondom het initiatief. Houdt deze afstand aan voor het in kaart brengen van de achtergrondbelasting van geur (cumulatieve geurhinder).

²⁶ InfoMil, aanvulling van 1 mei 2007, op de Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij van de versie 1.0, 6 maart 2007.

²⁷ De Commissie adviseert om hierbij gebruik te maken van de berekende achtergrond concentratiekaarten van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP).

²⁸ De gevolgen voor de PM_{2,5}-concentraties zijn momenteel het beste te bepalen op basis van de beschikbare PM₁₀- en NH₃-emissiegegevens. PM₁₀ en NH₃ emissies zijn daarbij af te leiden uit het aantal dieren en emissiefactoren, welke laatste afhankelijk zijn van o.a. het stalsysteem:

- Bij intensieve veehouderij kan de emissie van primair PM_{2,5} grofweg gelijk gesteld worden aan 20% van de PM₁₀ emissies. Daarvan kan vervolgens via een verspreidingsmodel de depositie berekend worden;
- Daarnaast moet de secundaire PM_{2,5} bepaald worden. Deze ontstaat doordat geëmitteerd NH₃ in de atmosfeer wordt omgezet in NH₄-deeltjes (NH₄NO₃ en (NH₄)₂SO₄). De omzetting van NH₃ naar NH₄-deeltjes bedraagt circa 5% per uur. De binnen een bepaald tijdsbestek omgevormde NH₄ op een bepaalde locatie is daarbij afhankelijk van de windsnelheid. De gemiddelde windsnelheid in Nederland bedraagt 3,6 m/s. De fractie van de NH₃-emissie die op verschillende afstanden van de bron droog of nat deponert als NH₃ dan wel NH₄ is weergegeven in Van Jaarsveld, J.A. (1995), Modelling the atmospheric behaviour of pollutants. UvU Proefschrift; RIVM rapport nr. 722501005, 1995.

²⁹ Let er hierbij op dat de AmvB Niet in betekende mate-projecten stelt dat nieuwe bronnen in elkaars nabijheid (binnen 1 km) ook in cumulatie niet tot een toename van meer dan 1,2 microgram mogen leiden.

³⁰ Sinds 15 november 2007 vervangt de gewijzigde Wet milieubeheer (luchtkwaliteitseisen) het Besluit luchtkwaliteit 2005. De luchtkwaliteitseisen zijn opgenomen in de Wet milieubeheer.

³¹ Uit jurisprudentie blijkt dat een toename van meer dan 0,1 microgram/m³ kan worden aangemerkt als significant.

- de hoogste concentraties binnen de overschrijdingsgebieden;
- de mate waarin het initiatief bijdraagt aan de verbetering c.q. verslechtering van de concentraties fijn stof³²;
- de hoeveelheid woningen en andere gevoelige bestemmingen gelegen binnen de overschrijdingsgebieden³³;
- de mate van overschrijding van grenswaarden ter hoogte van woningen en andere gevoelige bestemmingen.

Alle berekeningen moeten worden uitgevoerd conform de Ministeriële regeling Beoordeling luchtkwaliteit 2007 van het Ministerie voor Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

4.5 Overige aspecten

4.5.1 Geluid

Breng in het MER de geluidsbelasting door het voornemen in beeld, toets aan geldende wet- en regelgeving en geef aan in welke mate dit gevolgen voor de omgeving heeft. Ga daarbij minimaal in op:

- de geluidsemissies en -immissies voor de dag-, avond-, en nachtperiode, voor de representatieve bedrijfssituatie, inclusief regelmatig terugkerende geluidspieken, zoals het laden of lossen van pluimvee;
- de incidentele bedrijfssituaties. Geef aan hoe vaak deze zich voor kunnen doen;
- de geluidsbelasting vanwege het (extra) vrachtverkeer dat gerelateerd is aan de inrichting. Geef daartoe een kwalitatieve beschrijving van de geluidsbelasting in de dag-, avond-, en nachtperiode, op het wegennet in de directe omgeving van de inrichting en de bijdrage van de inrichting hieraan. Ga ook in op afwijkende situaties, door bijvoorbeeld seizoensdrukke en piekmomenten. Voer deze beschrijving kwantitatief uit, wanneer een knelpunt kan ontstaan voor omliggende woningen.³⁴

4.5.2 Klimaat en Energie

Geef aan in hoeverre de uitstoot van broeikasgassen kan worden geminimaliseerd. Betrek hierbij naast onderstaande aspecten rond energieverbruik in ieder geval CO₂-zuinig bouwen, aanpassingen in voer ten behoeve van een reductie in methaanemissie en de wijze en duur van de mestopslag³⁵.

Geef in het MER de energiehuishouding voor het voorkeursalternatief en het mma in hoofdlijnen weer, bijvoorbeeld in de vorm van stroom- en gasverbruik per dier. Beschrijf de ambitie op het gebied van energiebesparing en beschrijf

³² Daarbij gebruikmakend van de vereisten uit de Regeling projectsaldering luchtkwaliteit 2007.

³³ Deze informatie is niet relevant voor de toetsing aan de grenswaarden en plandrempels uit de Wm. Deze gelden immers voor de buitenlucht in zijn algemeenheid (m.u.v. arbeidsplaatsen, waarop de Arbeidsomstandighedenwet van toepassing is). Voor het verkrijgen van inzicht in de mogelijke gezondheidseffecten acht de Commissie het echter van belang ook inzicht te geven in de mate van blootstelling van de bevolking. Gevoelige bestemmingen zijn woningen, scholen, ziekenhuizen, scholen, speeltuinen en sportvelden.

³⁴ Dit is aan de orde wanneer woningen zich vlakbij de in- of uitrit van het bedrijf bevinden. Hier zal de geluidsbelasting zwaarder zijn door optrekkend of afremmend verkeer. Gebruik bij de beoordeling of een knelpunt aan de orde is de circulaire van 29 februari 1995 "Geluidhinder veroorzaakt door het wegverkeer van en naar de inrichting".

³⁵ Mestopslag kan veel uitstoot van CO₂ en CH₄ veroorzaken.

indien aan de orde de te nemen energiebesparende maatregelen. Geef daarbij aan welke energiebesparing wordt verwacht.

In de startnotitie wordt uitgegaan van de mogelijkheid om een mestvergistingsinstallatie te realiseren. Geef aan welke energiebesparing wordt verwacht door deze installatie en waarvoor deze vrijkomende energie benut wordt (energiebalans).

4.5.3 Veiligheid en gezondheid

Ga in de beschrijving van de veiligheid in op de opslag en verwerking van zuur, indien van toepassing, waarbij de speciale opslagvoorzieningen voor het zuur en de opslag en verwerking van het spuiwater (de wijze van verwerking/afvoer en de hoeveelheid water) ten behoeve van de chemische luchtwater worden besproken.

Geef zo goed mogelijk de kans weer op, en de aard van, calamiteiten en storingen die tot milieu- of dierenwelzijnsproblemen kunnen leiden. Beschrijf ook de te nemen maatregelen om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken.

Beschrijf in het MER de risico's met betrekking tot zoönosen (infectieziekten die kunnen worden overgedragen van dieren op mensen en de mogelijke maatregelen die getroffen kunnen worden om de risico's voor de omgeving zoveel mogelijk te beperken³⁶.

Het Ministerie van VWS is van plan onderzoek te doen, in samenwerking met een consortium, naar de relatie tussen intensieve veehouderij en gezondheidsproblemen. We raden aan om ontwikkelingen hieromtrent goed in de gaten te houden.

4.5.4 Veewetziekten

Geef aan welke situatie er ontstaat wanneer, bijvoorbeeld ten gevolge van veewetziekten, een vervoers- of exportverbod wordt ingesteld en welke maatregelen worden genomen om binnen het bedrijf dieropvang te realiseren. Geef hierbij aan welke milieueffecten dergelijke maatregelen met zich meebrengen, ook in relatie tot de eventuele noodzaak om mest langer op te slaan.

4.5.5 Water

Breng de effecten van het voornemen op het watersysteem via bijvoorbeeld een watertoets in beeld. Besteed daarbij aandacht aan:

- de waterbalans van de bedrijfsmatige processen (bedrijfswatersysteem);
- de waterhuishouding van het hele plangebied (hemelwatersysteem);
- de maatregelen om te waarborgen dat de waterstromen die in het milieu/water terecht komen schoon blijven;
- de locaties en het ruimteslag van de infiltratievoorzieningen en de buffers³⁷;
- de onttrekking van grondwater tijdens de bouw van de stallen. Breng de mogelijke consequenties met betrekking tot de waterhuishouding in beeld.

---

³⁶ Maak hierbij gebruik van het RIVM briefrapportnr. 215011002: Volksgezondheidsaspecten van veehouderijmegabedrijven in Nederland. Zoönosen en antibioticumresistentie.

³⁷ Deze dienen om vertraagde lozing van hemelwater dat niet kan worden geïnfilteerd in de bodem te bewerkstelligen.

Geef in dit verband ook aan hoe en hoeveel water via een eigen bron wordt gewonnen en wat dit betekent voor de grondwaterstand. Geef aan hoe reinigings-, spoel- en regenwater worden opgeslagen en afgevoerd.

4.5.6 Landschap en Cultuurhistorie

In een agrarische omgeving kunnen archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen. Neem in het MER een beschrijving op van de archeologische verwachtingswaarden, cultuurhistorische waarden en landschapselementen, als basis voor de effectbeschrijving van alternatieven en varianten. Indien er mogelijk archeologische waarden aanwezig zijn, dient dit door middel van inventariserend veldonderzoek verder in beeld te worden gebracht. Beschrijf indien aanwezig hoe effecten op archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen of beperkt zullen worden.

Geef in het MER aan hoe de nieuwe inrichting optimaal landschappelijk kan worden ingepast. Geadviseerd wordt in het MER een visualisatie van het toekomstige bedrijf op te nemen.

5. VORM EN PRESENTATIE

Geadviseerd wordt om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet op dezelfde wijze en met het zelfde detailniveau plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Verder wordt aanbevolen om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda toe te voegen. Op de kaarten moet de ligging en afstand tot kwetsbare natuurgebieden en objecten voor het verblijf van mensen (gevoelig voor geur, geluid etc.) goed worden aangegeven.

6. OVERIGE PUNTEN

Evaluatieprogramma

Het bevoegd gezag moet bij het besluit over de milieuvergunning aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden. Dit dient om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek gegeven wordt. Er bestaat een sterke koppe-

ling tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Voor de onderdelen 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens richtlijnenfase besluit-m.e.r.

Initiatiefnemer: Pluimveehouder Jansen

Bevoegd gezag: Gemeenteraad Borger-Odoorn

Besluit: vergunning in het kader van Wet Milieubeheer

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994:

C14.0

Activiteit: Pluimveehouder Jansen is voornemens twee vleeskuikenbedrijven gelegen binnen de bebouwde kom van Nieuw Buinen (gemeente Borger-Odoorn, aan het Zuiderdiep 14a en het Zuiderdiep 102) te beëindigen en een nieuw vleeskuikenbedrijf op te richten aan de Tweederdeweg Zuid (eveneens gemeente Borger-Odoorn). Er staat nu geen vleeskuikenbedrijf op deze locatie. In de nieuwe situatie zullen:

- de huidige locaties van de betreffende twee stallen (samen 60.000 vleeskuikens) worden verlaten;
- zes nieuwe stallen worden gerealiseerd voor in totaal 300.000 vleeskuikens.

Bijzonderheden: Vier agrarische ondernemers hebben het voornemen om hun bedrijven (twee vleeskuikenbedrijven, een akkerbouwbedrijf en twee melkveehouderijen) te verplaatsen naar nieuwe locaties, gelegen aan de Tweederdeweg Zuid te Nieuw Buinen. Tevens hebben zij het voornemen om aan de Tweederdeweg Zuid gezamenlijk een biovergistingsinstallatie (of energiebouwblok) te realiseren.

Aanvankelijk wilden ondernemers en gemeente één gecombineerde plan-/besluit-m.e.r.-procedure doorlopen en één milieueffectrapport opstellen ten behoeve van de besluitvorming over het bestemmingsplan, de vergunning in het kader van de Wet milieubeheer (Wm-vergunning) voor het vleeskuikenbedrijf en de Wm-vergunning voor het energiebouwblok. De procedure is nu echter gesplitst:

- Ten behoeve van de wijziging van het bestemmingsplan wordt de plan-m.e.r.-procedure doorlopen. De Commissie brengt een advies voor reikwijdte en detailniveau uit voor het op te stellen plan-MER;
- Daarnaast wordt de besluit-m.e.r.-procedure alleen voortgezet ten behoeve van de Wm-vergunning voor het vleeskuikenbedrijf. Het voorliggende advies voor richtlijnen heeft betrekking op het op te stellen besluit-MER;
- Ten behoeve van de Wm-vergunning voor het energiebouwblok wordt vooralsnog geen besluit-m.e.r.-procedure doorlopen. Het bevoegd gezag zal te zijner tijd in het kader van de m.e.r.-beoordelingsplicht moeten beslissen of zij een besluit-m.e.r.-procedure nodig acht;
- Voor het akkerbouwbedrijf en de melkveehouderijen zijn geen besluit-m.e.r.-procedures nodig.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in 'Week in Week uit' van 12 augustus 2009
ter inzage legging startnotitie: 12 augustus 2009 t/m 23 september 2009
adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 30 juli 2009
richtlijnenadvies uitgebracht: 29 september 2009

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. S. Bokma
drs. L.C. Dekker (secretaris)
ing. M. Pijnenburg
M.A.J. van der Tas (voorzitter)
ir. R.F. de Vries

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Pluimveehouderij Jansen, gemeente Borger-Odoorn

Pluimveehouder Jansen is voornemens twee vleeskuikenbedrijven te Nieuw Buinen (gemeente Borger-Odoorn) te beëindigen en een nieuw vleeskuikenbedrijf op te richten elders in de gemeente. In de nieuwe situatie zullen:

- de huidige locaties van de betreffende twee stallen (samen 60.000 vleeskuikens) worden verlaten;
- zes nieuwe stallen worden gerealiseerd voor in totaal 300.000 vleeskuikens.

Ten behoeve van de besluitvorming over de vergunning in het kader van de Wet milieubeheer wordt de procedure voor de milieueffectrapportage (besluit-m.e.r.) doorlopen

ISBN: 978-90-421-2880-4

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

